

Tofiq Quliyev 1917-ci il noyabr ayının 7-də Bakıda dünyaya göz açıb. Atası Ələkbər Quliyev mühəndis-iqtisadçı idi. Anası Yaş xanım Mahmudova isə Azərbaycanda ilk qadın hakimlərdən biri kimi tarixə düşmüş, məşhur xeyriyyəçi Hacı Zeynalabdin Tağıyevin Qızlar məktəbində təhsil alaraq ölkənin hüquqi sistemində bir yenilikçi kimi öz izini qoymuşdu. Tofiq uşaqlıqdan musiqiyə meyil göstərirdi, bu sehrlı aləm onu öz cazibəsinə salmışdı. Hələ 12 yaşında ikən Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının nəzdində fəaliyyət göstərən peşə məktəbinə daxil olmuş və orada musiqi incələrinin sirlərini bələd olmağa başlamışdı. 1934-cü ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına daxil olan T.Quliyev burada İ.S.Aysberqin sinfində fortepiano sənətini, S.Q.Ştrasserin sinfində isə dirijorluğun sirlərini öyrənmişdi. Tofiq musiqi təhsilini 1936-cı ildə yüksək nəticələrlə başa vurub, ancaq bu, bir başlanğıc idi. Musiqi onun üçün təkə bir sənət deyil, eyni zamanda duyğularını ifadə etmə vasitəsi idi.

kar "Qırmızı Flot" hissəsinin rəhbəri seçildi. Mühəribənin ağır illərindən sonra Tofiq Quliyev yenidən doğma sənət ocağına qayıtdı. Məşədi Əzizbəyov adına Azərbaycan Dövlət Dram Teatrı, Səməd Vurğun adına Rus Dram Teatrı və M.Qorki adına Gənc Tamaşaçılar Teatrı ilə əmək-

2003-cü il noyabrın 7-də Azərbaycan musiqi sənətinin görkəmli nümayəndəsi Tofiq Quliyevin xatirəsi dövlət səviyyəsində əbədiləşdirildi. Prezident İlham Əliyevin imzaladığı "T.Ə.Quliyevin xatirəsinin əbədiləşdirilməsi haqqında" Sərəncamla bəstəkarın yaşadığı binanın üzərinə (Hüsü Hacıyev küçəsi, 23) onun şərəfinə xatirə lövhəsi vurul-

Yaddaşlara həkk edilən mahnılar...

1931-ci ildə gənc Tofiq böyük şair Mirzə Ələkbər Sabirin sözlərinə "Məktəbli" mahnısını bəstələdi. Sabirin kəskin ictimai mövqeyi ilə gənc bəstəkarın özünəməxsus musiqi tərzini vəhdət təşkil edərək xalqın ürəyinə yol tapan bir əsərə çevrildi. Tofiqin dirijorluq karyerası isə 1935-ci ildə Məşədi Əzizbəyov adına Azərbaycan Dövlət Dram Teatrında başladı. O, burada digər əsərlərlə yanaşı, muğam dünyasının sirlərini öyrənir və Azərbaycan musiqisinin ruhunu dərinləndirirdi. 1936-cı ildə bəstəkar Zakir Bağırovla birlikdə Azərbaycan muğamlarının - "Rast", "Segah", "Zabul", "Dügəh" - fortepiano əsərlərində ifası üçün böyük işlər gördü. Böyük Azərbaycan bəstəkarı Üzeyir Hacıbəyovun tövsiyəsi ilə Tofiq Quliyev Moskvanın sənət dünyasına üz tutdu. Burada A.Tfasmanın rəhbərlik etdiyi orkestrdə pianoçu kimi işə başladı və musiqi sahəsində öz adı ilə çağırılacaq bir yolun təməlini qoydu. Hər ifasında, hər bəstəsində Vətəninə bağlılığı, xalqa olan sevgisi bir melodiya kimi yayılırdı.

1939-cu ildə Bakıya qayıdan Tofiq Quliyev yaradıcılığında yeni səhifə açdı. Əsən küləklərdə, dalğalanan bayrağımızda ürəyinə dolan bir hissə vardı - Vətən sevgisi. O, elə həmin dövrdə döyüşən xalqı ruhlandırmaq üçün "Qırmızı Ordu" ansamblını yaratdı. İkinci Dünya müharibəsinin qaynar illərində bu ansambl 402-ci diviziyanın tərkibində fəaliyyət göstərirdi. Tofiq Quliyev bu ansambl üçün vətənpərvərlik ruhunda mahnılar bəstələyərək musiqi vasitəsilə əsgərlərə mənəvi güc verirdi. Hətta ansambl 1943-cü ildə iki yerə bölündükdə bəstə-

daşlıq edərək yaradıcılığının geniş diapazonunu bir daha nümayiş etdirdi. Onun musiqisi hər səhnəyə bir nəfəs, hər tamaşaya bir ruh bəxş edirdi. Bu illərdə Tofiq Quliyev həm də kino sahəsində çalışır, filmlərə yüksək çalar verən musiqilər bəstələyirdi. Görkəmli bəstəkar 1948-ci ildə yolunu yenidən Moskva Dövlət Konservatoriyasına saldı, orada təhsilini davam etdirdi. 1951-ci ildə A.Qaukun rəhbərliyi altında elmi işini müdafiə etdi. Həmin il Tofiq Quliyev "Azərbaycan xalq rəqsləri" toplusunu hazırlayanlardan biri olaraq xalqın qədim ritmlərini və rəqs ənənələrini yenidən musiqi dünyasına gətirdi. Bəstəkarın "Arzular", "Lay-lay", "Kəndimiz", "Məhəbbət çirağı", "Nargilə", "Coş dənizim", "Axsam mahnısı" kimi minlərlə möhtəşəm mahnıları var.

1954-cü ildən Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasında dərs deməyə başlayan bəstəkar musiqinin sirlərini gənc nəsle öyrədirdi. 1956-1958-ci illərdə bəstələrinin bir çoxu "Azərbaycan mahnıları" toplusuna daxil edildi. Bu dövrdə Tofiq Quliyev Filarmoniyanın bədii rəhbəri, daha sonra isə direktoru kimi fəaliyyət göstərirdi. 1960-1970-ci illərdə beynəlxalq konfrans, festival və incəsənət günlərində Azərbaycanın musiqi mədəniyyətini dünyaya tanıtdı. 1970-ci illərin sonunda isə Tofiq Quliyev ölkənin musiqi sahəsində böyük bir irs yaşatmağı qərara aldı və gənclər üçün müxtəlif musiqi müsabiqələri yaratdı. "Bakı payızı" kimi ənənəvi musiqi yarışmaları məhz onun təşəbbüsü ilə meydana gəldi. 1969-1979-cu illərdə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqına rəhbərlik edən Tofiq Quliyev ölkənin musiqi sənətinə əvəzsiz töhfələr verdi. Ömrünün sonuna kimi bu vəzifədə qalaraq gənc bəstəkarlara hər zaman dayaq oldu. Bəstəkar 2000-ci ildə Bakı şəhərində əbədiyyətə qovuşdu. Onun musiqisi xalqın ürəyində, Azərbaycan mədəniyyətinin tarixində yaşayır.

du. Bu, sadəcə bir yaddaş simvolu deyil, həm də böyük bir sənətkarın Azərbaycan mədəniyyətinə bəxş etdiyi ölməz melodiyaaların əbədiləşdirilməsidir. Tofiq Quliyevin yaradıcılığına və onun ölkə musiqisinə töhfələrinə dərin ehtiramın əlaməti olaraq paytaxt küçələrindən

birinə və 12 saylı musiqi məktəbinə onun adı verilib. Bu, həmçinin gənc nəsle unudulmaz bəstəkarın ruhunu yaşadacaq bir ilham qaynağıdır. 2007-ci ildə isə Tofiq Quliyevin 90 illiyində onun sənət yoluna həsr edilən bir çox tədbirlər keçirilib. Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə təşkil olunan tədbirlər çərçivəsində bəstəkarın yaradıcılığına həsr edilmiş xüsusi veb-sayt yaradılıb. Bu sayt Tofiq Quliyevin zəngin irsini, onun incə ruhlu əsərlərini və musiqi aləminə töhfələrini bir daha yaddaşlara həkk edir. Tofiq Quliyevin sənət yolu təkə vətəninə deyil, həm də beynəlxalq arenada yüksək qiymətləndirilir. Onun 105 illik yubileyi 2022-ci ildə Avropanın mədəniyyət paytaxtlarından biri olan Vyanada qeyd edildi. Bu tədbir Azərbaycan musiqisinin dünya səhnəsində tənənəsi, Tofiq Quliyev irsinin nə qədər dəyərli və unudulmaz olduğunu göstəricisidir.

Nəzrin ELДАРQIZI,
"Respublika".